

Skadeavvergende tiltak i gjentatte nødsituasjoner

Faglig forsvarlighet ved valg av tiltak etter kapittel 6A + 4A i LOST

Børge Strømgren, Høgskolen i Akershus
Kristin Utgård, Glenne regionale senter for autisme

NAFOs årsmøteseminar 2008

Resyme

Det vil bli beskrevet en måte å planlegge skadeavvergende tiltak i gjentatte nødsituasjoner slik at hensynet til forholdsmessighet og faglig forsvarlighet ivaretas.

Det vil bli gitt eksempler på beskrivelser av slike tiltak med en teoretisk analyse av hvilken effekt de ulike elementene kan ha.

Den teoretiske analysen vil kunne benyttes som en beskrivelse av faglig forsvarlighet i vedtak om tvang og makt

Forholdsmessighet

Fra Rundskriv IS-10/2004, punkt 4.5.4 Krav om forholdsmessighet mellom formål og tiltak (s. 52);

Det er ikke hjemmel for å utføre tiltak med bruk av tvang som går utover det som er nødvendig for å oppnå formålet. Dette medfører at det må være tydelig for tjenesteyterne hva tiltakets formål er.

Tvang kan bare benyttes i alvorlige situasjoner i og med vilkåret om vesentlig skade I § 4A-5 annet ledd. Selv for slike situasjoner må det foretas en konkret avveining av om tiltaket står i forhold til behovet for intervensjon eller endring. Tiltaket må ut fra en helhetsvurdering virke klart mer positivt enn de negative konsekvenser av bruk av tvang for at kravet om forholdsmessighet kan anses oppfylt. ...

Faglig forsvarlighet

Fra Rundskriv IS-10/2004, 4.5.4.1 Skadeavverging i nødsituasjoner (s. 52 og 53);

- Skadeavverging er begrenset til inngrep som er nødvendig for å hindre at skaden oppstår eller begrense skaden i en oppstått situasjon. Hvilke virkemidler som kan benyttes vil variere, og må derfor vurderes konkret. Dersom det er fare for personskade vil det normalt være påkrevd at handlingen stoppes. ...
- Tvangstiltaket skal alltid være tilpasset den motstand tjenestemottakeren utviser. ...

Spesifikke sårbarhetsfaktorer - Person 1

- Tidlig fase av samværet mellom NN og nytt personale
- Nødvendige aktiviteter som NN ikke liker, sammen med relativt høye krav
- Somatiske lidelser, først og fremst allergi og PMS
- Generell dårlig evne til kommunikasjon, og frustrasjon over å ikke få formidle ønsker/behov
- Generell frustrasjon over å ikke forstå situasjonen/manglende tilrettelegging
- Mangel på mestring av aktivitet
- Blir forstyrret i pågående aktivitet
- Ønsker blir avvist
- Stoppes i stereotyp atferd

Tidlige tegn til skadevoldende atferd - Person 1

- "Vifting" på hodet fra side til side (ikke frem og tilbake)
- "Merkelig" ansiktsuttrykk
- Hvesende prating med mye gestikulering
- Verbalt oppheng av tvangsmessig karakter

Skadevoldende atferd - Person 1

- Slag med eller uten gjenstand, spark, skalling, stikking med finger/fingre, klor, bitt og /eller kasting av gjenstand.
- Skalling mot inventar/gjenstand, nakkesleng (hode/øre mot skulder), slag mot hodet, biting, kloring, klyping mot egen kropp.
- Ødeleggelse av materiell/gjenstander
- Vesentlig fysisk skade på seg selv og andre, samt vesentlig materiell - samlet

Spesifikke sårbarhetsfaktorer - Person 2

Direkte foranledigende utløsere (triggere) for utagering retta mot materiell

- At andre retter oppmerksomhet mot utagering som nettopp er framvist, eventuelt kommenterer tidligere episoder med framvist utagering.
- At andre ved et uhell mister objekter/river ned objekter
- Får avslag på ønskede synlige objekter
- Får avslag på å starte ønskede aktiviteter
- Oppdager nytt/omplassert objekt i hjemmet
- For vanskelig oppgave (der og da), med krav om å fortsette
- Krav om å avbryte/ avslutte en antatt forsterkende aktivitet (huske, leke med vann)

Spesifikke sårbarhetsfaktorer - Person 2

Direkte utløsere (triggere) for utagering retta mot person (Kan også inkludere skalling av andre)

- Blir holdt fast av andre
- Mer sannsynlig for sparring dersom holdes igjen på vei mot et attraktivt "mål".

Direkte utløsere (triggere) for Hyling:

- Blir gitt en "streng beskjed" (tonefall og volum)
- Får instruksjon om oppstart av uønsket aktivitet
- Ønsket aktivitet avsluttes

Direkte utløsere (triggere) for Selvskading:

- Har skadet seg ved uhell

Direkte utløsere (triggere) for mer generell utfordrende atferd:

- Streng beskjed/instruksjon/korreks:
- Mer sannsynlig, spesielt dersom det benyttes høy stemme.

Voksne er til stede men overser i en 15 minutters periode.

- Utagerende atferd generelt er mer sannsynlig.

Tidlige tegn til skadevoldende atferd - Person 2

- Endring i talemåte
- Intensitet i bevegelser
- "Skråblikk"/flakkende blikk

Identifisering av konkret faresituasjon - Begge

- De atferdsproblemer og perioder med uro som fremvises vil være å anse som en konkret faresituasjon i og med at vesentlig skade enten har skjedd, eller at vesentlig skade er nærliggende og påregnelig -
- Erfaringsmessig vil skadevoldende atferd fortsette, og intensiteten øker raskt

Andre løsninger generelt og spesielt

- Momentene i rundskrivet
- Spesielle faktorer som kan påvirke framtidig forekomst av utfordrende atferd
  - En omfattende analyse av de betingelser som er med på å øke sannsynlighet for forekomst av utfordrende atferd gjennomføres og revideres kontinuerlig
  - Et sentralt poeng her er at én enkelt undersøkelse av hendelser som er relatert til problematferd er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for å analysere problematferd
  - Omgivelsene må også undersøkes for om mulig å identifisere påvirkende hendelser/settinghendelser som kan skje lenge før framvisning av problematferd
    - Inkluderer også konsekvenser av diagnosene autisme og utviklingshemming

Andre løsninger generelt og spesielt

- Minimalisere sannsynligheten for settinghendelse
- Nøytralisere effekten av settinghendelsene
- Tilbakeholdelse av S^D / S^Aversiv for problematferd
- Legg til prompts/ hjelpebetingelser for ønsket atferd
- Øk verdien av forsterkere for ønsket atferd

Andre løsninger i den konkrete faresituasjonen

- Endre kravsituasjonen - prompte, avlede, motivere, dette er også nivå 1 i tilaksbeskrivelsen
- Om nødvendig trekke krav
- Unngå konfrontasjon, gå unna

Formål tiltaksnivå - Person 1/2

- Nivå 1
  - Overse, avlede, videre hjelp i aktivitet, hjelp til ny aktivitet
  - Effektivt for å unngå eskalering,
  - Ikke forbedre problemer (atferdsendrende) på sikt (ikke grunnleggende behov), heller ikke forverre problemer
  - Liten grad av inngripen, under grense for tvang
  - Kan være assosiert med tvang
- Nivå 2
  - Fysisk stopping – tvang
  - Ikke forbedre problemer (atferdsendrende) på sikt (ikke grunnleggende behov), heller ikke forverre problemer

Tiltak Nivå 1

Person 1	Person 2
Videreføring av aktivitet med • Stimulusforandring; – Kaste pute til "ta i mot", stille <i>dumme</i> og <i>innlysende</i> spørsmål, snakke om andre ting som fanger interesse • Tilby mer hjelp, oppmuntring og "forståelse" i pågående aktivitet	Avledning/Korrigerig ved • Stimulusforandring; – Klappe i hendene, trampe i gulvet, plystre, stille enkel spørsmål, snakke om andre ting som fanger interesse • Å tilby ny aktivitet • Veksle lette og vanskelige oppgaver • Å gi enkle og kortvarige oppgaver – Instruks om uforenlig atferd
Tilby ny aktivitet, + evt • veksle lette og vanskelige oppgaver • enkle og kortvarige oppgaver med nok hjelp	

Faglig rasjonale nivå 1

Stimulusforandring

- Denne prosedyren vil kunne ha ulik effekt alt etter hva som er "motivasjonen" for å fremvise problematferden i øyeblikket
- Prosedyren kan sees på som en positiv forsterkningsprosedyre dersom motivasjonen i øyeblikket er å skaffe seg tjenesteyterens oppmerksomhet
- Hvis dette er tilfelle vil den valgte prosedyren kunne være et bidrag til å opprettholde eller øke personens problematferd (tidlige tegn på dette nivået)

Faglig rasjonale nivå 1

Stimulusforandring – gi mer hjelp/oppmuntring

- Prosedyren kan sees på som en positiv forsterkningsprosedyre dersom motivasjon i øyeblikket er å skaffe seg hjelp til å gjennomføre en vanskelig oppgave
- Prosedyren kan sees på som
  - ekstinksjon av negativt forsterket atferd (her: problematferd)
  - med differensiell forsterkning av ønsket atferd (her: å fortsette med pågående atferd, gitt at oppmuntrende kommentarer har en forsterkende effekt), såkalt Differential Reinforcement of Appropriate Behavior (DRA),
  - dersom motivasjon i øyeblikket er å fjerne krav, altså unngå eller utsette aktiviteten
- Hvis dette er tilfelle vil den valgte prosedyren kunne være et bidrag til å redusere personens problematferd, eller et bidrag til å forme stadig kraftigere eller mer intense former for problematferd dersom prosedyren vedlikeholdes fram til tvang må iverksettes

Faglig rasjonale nivå 1

Stimulusforandring

- For at disse prosedyrene skal ha effekt i en eller annen retning må motivasjon for å fremvise problematferd stort sett være for enten å unngå eller oppnå noe, og denne motivasjonen må være karakteristisk over tid for de ulike situasjoner eller aktiviteter/oppgaver
- Dersom motivasjonen varierer hyppig gjennom dagen, og også varierer innenfor de enkelte situasjoner/oppgaver, vil forekomsten av problematferd sannsynligvis ikke være særlig påvirket av prosedyrene
- Fremgangsmåten er også beskrevet som responsuavhengig konsekvens i noen tilfeller (Durand, 1997, ss. 162-170.) og brukes i følge Durand (1997) når man i situasjonen ikke vet hvorfor en bestemt problematferd fremvises på et bestemt tidspunkt

Faglig rasjonale nivå 1

Stimulusforandring

- Konsekvensene vil altså bli uforutsigbare for personen, noen ganger vil tiltaket gi en opprettholdende konsekvens, noen ganger ikke. Noen ganger vil tiltaket gi en reduserende konsekvens, noen ganger ikke
- Effekten vil sannsynligvis være at tiltaket ikke påvirker fremtidig forekomst av problematferden i særlig grad, men at det vil kunne påvirke problematferden i situasjonen
- Videre effekter av tiltaket vil i følge Durand (1997) være at man sannsynligvis vil unngå ekstinksjons-burst (altså at problematferden midlertidig øker etter at ekstinksjon er satt i verk) og frustrasjon, trolig som følge av at relevant forsterker av og til formidles
- For en nærmere undersøkelse av ignorerings- eller ekstinksjonskomponenten og relasjon til motivasjonsfaktorer kan Iwata et. al. (1994) anbefales

Faglig rasjonale nivå 1

Stimulusforandring

- Avledningskomponenten i tiltaket er en sekundær intervensjon i en helhetlig løsning der man som primærintervensjon fjerner kjente miljømessige forhold som fremmer problematferd (andre løsninger), og der tertiærstrategien er bruk av tvang dersom verken primær- eller sekundærstrategier har effekt
- Slike sekundærintervensjoner med avledning har vist seg å ha positiv effekt ved å hindre ytterligere opptrapping av problematferd, og har medført mindre bruk av tertiærstrategier (fysisk tvang) totalt sett (Allen et. al., 1997)

Faglig rasjonale nivå 1

Tilby ny aktivitet – annen ønsket atferd

- Dette kan gjøres ved at man tilbyr annen ønsket aktivitet
- Varianten med annen ønsket aktivitet er ment å ha en avledende karakter (Allen et. al., 1997), men er også i litteraturen beskrevet som en metode for å redusere problematferd
- Kan være et bidrag til å lære at det er mulig å velge en annen aktivitet selv om man har startet en aktivitet
- Slik sett vil denne prosedyren henge sammen med de tiltak man benytter for å unngå å episoder med problematferd oppstår (andre løsninger)
  - I dette arbeidet er det lagt opp til at personene kan få velge aktiviteter (Andre løsninger)

Faglig rasjonale nivå 1

Tilby ny aktivitet – annen ønsket atferd

- En slik tilrettelegging har vist seg å ha en reduserende effekt på forekomst av problematferd (Dyer et. al., 1990)
- Gitt at det å unngå oppstartet aktivitet er motivasjonsfaktoren for å fremvise problematferd, vil problematferd kunne bli en måte å få skifte aktivitet på, og slik sett kan denne komponenten av tiltaket være med på å opprettholde mindre alvorlige former for problematferd
- Denne effekten vil kunne motvirkes ved å legge stor vekt på å gi muligheten til å velge eller velge bort aktiviteter i forkant av oppstart av aktiviteter, slik som beskrevet i "andre løsninger"
  - "Det jobbes kontinuerlig med å tilpasse dagsplan samt gi personen innflytelse over denne"

Faglig rasjonale nivå 1

Tilby ny aktivitet – veksle vanskelige og lette oppgaver

- En metode går ut på å veksle mellom vanskelige og lette oppgaver for å minske sannsynligheten for at problematferd forekommer, eller for å hindre videre utvikling av problematferd som er i ferd med å trappe seg opp (Charlop et al., 1992)
- Vanskelige oppgaver ble også tettere forsterket enn lette oppgaver
- Effektene på problematferd var små i Charlop et al. (1992) sitt eksperiment; liten nedgang/oppgang, eller ingen endring.
  - Det interessante momentet var at målpersonene, etter å ha utført en lett oppgave, igjen kunne gå tilbake til den mer vanskelige oppgaven, dette muligens som et resultat av at en slik fremgangsmåte gir muligheter for mer oppmuntring og ros fra personalets side, noe som vil fremme gjennomføring av aktiviteten i situasjonen på "bekostning av" fremvising av problematferd i situasjonen (Charlop et al., 1992)
- Videre vil man få en økning i motivasjon for å starte og gjennomføre aktiviteter
- Rasjonale er basert på multiple schedules og kontrast-effekt (Catania, 1992)

Faglig rasjonale nivå 1

Tilby ny aktivitet – enkle og kortvarige oppgaver

- Varianten med å gi enkle/kortvarige oppgaver vil ha tilnærmet samme effekt som annen ønsket aktivitet på sannsynligheten for gjennomføring av oppgaver generelt i situasjonen, på "bekostning av" videre fremvising av problematferd i situasjonen
- Det mer spesielle med denne prosedyren er at oppgaver kan utføres raskt, noe som kan gi tjenesteyterne mulighet til å forsterke det å utføre oppgaver/holde på med aktiviteter i seg selv
- Rasjonalet er basert på behavioral momentum (Catania, 1992)

Tiltak Nivå 2

Person 1

Fysisk stopping

- Førings til egnet sted
- Holding på gulv (ryggleie)

Person 2

Fysisk stopping

- Førings til egnet sted
- Stående holding
- Skjerming eller holding på gulv (sittende, liggende)

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Det er skrevet en del om bruk av fysisk tvang overfor utviklingshemmede voksne i litteraturen
- Det er forsket på tre ulike typer, en type der en eller flere personer holder en annen (videre kalt fysisk tvang), en annen metode der en fysisk innretning tilpasses personer for å hindre bevegelser eller redusere skader, og en tredje metode der en person frivillig bruker et personlig eller fysisk tvangsmiddel (Harris, 1996)
  - Den siste metoden er for det meste forekommende i spesielle saker med selvskading, der personen selv velger å benytte tvangstrøye eller annen form for mekanisk hindring i å skade seg selv (eks hjelp, armtuber), og vil ikke bli gått nærmere inn på her
  - Tilpasning av fysisk innretning vil heller ikke bli omtalt nærmere her

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Harris (1996) påpeker at det er mange prosesser som bidrar til resultatet av å bruke fysisk tvang uten at disse er forstått veldig godt
- Videre påpeker han ulike prosesser som medierer resultatet av kontingent og non-kontingent bruk av fysisk tvang (kommer senere), og for det tredje at både kontingent og non-kontingent fysisk tvang kan resultere i en langsiktig reduksjon av problematferd, spesielt når fading-prosedyrer benyttes og når tjenesteytere er involvert i behandlingen
- Videre påpekes at det løper negativt forsterkende konsekvenser for tjenesteyterne på å bruke fysisk tvang, og at både tjenesteyterne og tjenestemottakeren risikerer skade, spesielt i nødsituasjoner og ved bruk av fysisk tvang som ikke er planlagt

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Bruk av kontingent fysisk tvang der tjenesteytere begrenser tjenestemottakers bevegelsesfrihet utføres som oftest ved at tjenestemottakers arm eller hender holdes mens han/hun står eller sitter på en stol
- Noen ganger føres også tjenestemottakere ned på gulv
- De fleste publiserte rapporter antyder at bruk av slik fysisk tvang raskt medfører en signifikant reduksjon i frekvensen av problematferd
- Holding på stol vurderes som mer sosialt valid, og dermed mindre inngripende, enn for eksempel holding på gulv (Cunningham et al., 2003; McDonnell & Sturmev, 2000)

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Harris (1996) oppgir at de fleste prosedyrer der fysisk tvang benyttes er av relativt kort varighet, fra 3 sekunder til 15 minutter, selv om det i noen beskrevne prosedyrer er et krav om at tjenesteytere skal være rolige en periode før fysisk tvang avbrytes
- En studie indikerer at kortvarig bruk av tvang (1 minutt) er mer effektivt enn lenger tids bruk av tvang (3 minutter).
- Videre er det indikasjoner på at type fysisk tvang har innvirkning på resultatet
- Nogen har funnet at fysisk tvang ikke var mer effektivt enn håndledelse for å avbryte problematferd, mens andre har funnet det motsatte
- Harris (1996) konkluderer med at disse funnene kan tyde på at fysisk tvang ved å begrense en persons bevegelsesmulighet fungerer som en form for time-out fra opprettholdende forsterkere, eller ved bruk av svært inngripende fysisk tvang – som en form for kontingent straff
- Videre påpeker Harris (1996) at en eventuell generaliseringseffekt eller langsiktig effekt av fysisk tvang sannsynligvis er avhengig av at alle personer tjenesteyteren med en viss hyppighet er i kontakt med benytter samme prosedyre

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Bieffekter som Harris (1996) påpeker kan være responsgeneralisering, i form av at andre atferder enn den som den fysiske tvangen retter seg mot også kan reduseres, både andre problematferder og ønskede atferder
- Denne effekten er imidlertid usikker
- Allikevel gir dette indikasjoner på at bruk av fysisk tvang kan gi sideeffekter som det vil være vanskelig å forutse, eller som det vil være vanskelig å kartlegge

Faglig rasjonale for nivå 2

Fysisk tvang som en metode for kontroll

- Det er verdt å merke seg at mange av de prosedyrene som er gjennomgått av Harris (1996) er å betrakte som behandlingspakker, der fysisk tvang er kombinert med andre tiltak for å redusere problematferd
- Ofte har man prøvd de andre tiltakene først, for så å innføre fysisk tvang når andre tiltak ikke har ført frem
- Det er ikke publisert studier der man har sammenliknet bruk av fysisk tvang alene mot en kombinasjon av fysisk tvang og en annen atferdsreduserende metode (eks. DRO)

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

Dette vet man lite om. Det er utviklet hypoteser om dette (Harris, 1996);

1. Fysisk tvang er en aversiv prosedyre som når den benyttes kontingent virker som en straffende konsekvens for forutgående problematferd
  - Hypotesen støttes av at mer omfattende og mer inngripende tvang er mer effektiv enn mindre omfattende og mindre inngripende tvang, men støttes ikke av at kortere perioder med bruk av fysisk tvang er mer effektive enn lengre perioder
2. Fysisk tvang begrenser adgangen til andre forsterkere som vanligvis er tilgjengelige i miljøet
  - ved bruk av kontingent fysisk tvang skulle da problematferden avta over tid

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

3. Når fysisk tvang benyttes isteden for andre tiltak kan en eventuell reduserende effekt tilskrives at dette forstyrrer tidligere benyttede tiltak/samhandlingsmønstre som har ført til at problematferd har blitt forsterket
  - en slik effekt vil man da kunne se når en praksis for å møte problematferd endres og bruk av fysisk tvang innføres som en ny prosedyre, og ikke etter at bruk av fysisk tvang har vært bruk som en standard prosedyre over lang tid

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

4. Hvis problematferd oppstår i situasjoner som er forvirrende og plagsomme for tjenestemottakeren så kan iverksettelsen av fysisk tvang være en flukt fra denne situasjonen som for tjenestemottakeren er aversiv, for eksempel krav
  - Hvis dette var tilfellet ville man på sikt få en økning av problematferden dersom man ikke arbeidet med å gjøre noe med disse situasjonene, altså sørget for å redusere generell forvirring, uforutsette hendelser osv, (Høyrisikosituasjoner)

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

5. Det er mulig fysisk tvang er assosiert med økt oppmerksomhet fra tjenesteyterne og økt fysisk komfort. I tillegg kan tjenesteyteren unngå aversive stimuli når tvangstiltak benyttes. Slik sett kan fysisk tvang i seg selv bli forsterkende.
  - Hvis dette var tilfellet ville man se en økning av forekomsten av problematferd over tid
6. Fysisk tvang forstyrrer en kjede av problematferder der hver komponent i kjeden fungerer som en diskriminativ stimulus for neste komponent i kjeden.
  - Dette vil man kunne se ved at problematferden gradvis blir mer intens eller hyppig, eller at stadig nye problematferder fremvises hvis man ikke stopper personen fysisk. Videre vil bruk av fysisk tvang her mest sannsynlig ha en umiddelbar funksjon og ikke en langsiktig funksjon (her og nå effekt)

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

7. Fysisk tvang kan over tid erverve stimuluskontroll over de atferdene som ikke er problematiske og som forekommer når personen utsettes for tvangstiltaket. Isteden for å undertrykke problematferd blir nå fysisk tvang signalet om å fremvise de atferdene som ikke er problematiske. Man kan tenke seg at når problematferd er et uttrykk for tap av selvkontroll, så vil fysisk tvang være et "sikkerhetssignal" som indikerer at situasjonen er forandret slik at de betingelsene som utløste problematferd ikke er tilstede lenger
- Hvis denne effekten skal oppnås må fysisk tvang brukes over en lengre tidsperiode hver gang, med bruk av fysisk tvang i korte perioder i gangen vil denne effekten sannsynligvis ikke etableres

Hvorfor reduserer fysisk tvang forekomsten av problematferd?

8. Bruken av fysisk tvang kan bli forsterkende for tjenesteyterne i det man unngår eller reduserer skader som følge av at fysisk tvang iverksettes. Hvis dette ikke tas med i betraktningen, og hvis ikke utviklingen følges nøye kan man risikere at bruken av fysisk tvang øker over tid og at varigheten på tvangstiltaket øker over tid.
- Disse hypotesene kan virke sammen. Derfor vil en prediksjon av effekt henge på en forståelse av hvordan de betingelsene der tvang benyttes i henger sammen med de eksisterende miljøbetingelser som opprettholder problematferd (andre løsninger) (Allen et. al., 1997).

Bruk av fysisk tvang i tjenesteyting

- Fysisk tvang innebærer at tjenestemottaker blir tvunget til å innta posisjoner som er uønskede og/eller ubehagelige til en viss grad
- Når fysisk tvang benyttes er det uunngåelig en viss risiko for skader
- Forskning viser at skaderisikoen er størst når det benyttes fysisk tvang i nødsituasjoner eller krisesituasjoner, mens når fysisk tvang benyttes som en planlagt prosedyre er skaderisikoen langt mindre, og i tillegg anvendes tvangen i kortere tid hver gang (Harris, 1996)
- Videre er opplæring av tjenesteyterne en faktor som vesentlig bidrar til en lav risiko for skader
- I tillegg er det indikasjoner på at tjenesteytere som har fått opplæring i generell konfliktdemping er involvert i færre episoder med skadelig problematferd enn de som ikke har fått slik opplæring, selv om det ikke dermed betyr at slik opplæring har effekt på risiko for skader

- Borge.Stromgren@hiak.no

- borgestromgren@mac.com

Referanser

- Allen, D., McDonald, L., Dunn, C., & Doyle, T. (1997). Changing Care Staff Approaches to the Prevention and Management of Aggressive Behavior in a Residential Treatment Unit for Persons With Mental Retardation and Challenging Behaviour. *Research in Developmental Disabilities, 18*, 101-112.
- Catania, A. C. (1992). *Learning* (3. ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Charlop, M. H., Kurtz, P. F., & Milstein, J. P. (1992). Too Much Reinforcement, Too Little Behavior: Assessing Task Interspersal Procedures in Conjunction With Different Reinforcement Schedules With Autistic Children. *Journal of Applied Behavior Analysis, 25*, 795-808.
- Cunningham, J., McDonnell, A., Easton, S., & Sturmev, P. (2003). Social Validation data on three methods of physical restraint: views of consumers, staff and students. *Research in Developmental Disabilities, 24*, 307-316.
- Durand, V. M. (1997). *Funksjonell kommunikasjonstrening*. Nærbø: Høgtussa Forlag.
- Dyer, K., Duniap, G., & Winterling, V. (1990). Effects of Choice Making on The Serious Problem Behaviors of Students With Severe Handicaps. *Journal of Applied Behavior Analysis, 23*, 515-524.
- Harris, J. (1996). Physical Restraint Procedures for Managing Challenging Behaviors Presented by Mentally Retarded Adults and Children. *Research in Developmental Disabilities, 17*, 99-134.
- Iwata, B. A., Pace, G. M., Cowdery, G. E., & Miltenberger, R. G. (1994). What Makes Extinction Work: An Analysis of Procedural Form and Function. *Journal of Applied Behavior Analysis, 27*, 131-144.
- McDonnell, A. A., % Sturmev, P. (2000). The social validation of three physical restraint procedures: a comparison of young people and professional groups. *Research in Developmental Disabilities, 21*(2), 85-92.
- McGill, P. (1999). Establishing Operations: Implications for The Assessment, Treatment and Prevention of Problem Behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis, 32*, 393-418.
- Touchette, P. E., MacDonald, R. F., & Langer, S. N. (1985). A Scatter Plot for Identifying Stimulus Control of Problem Behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis, 18*, 343-351.